

A New Approach to Herodotus' Account of Darius's Rise to the Throne

Golshani Rad, K.¹

Type of Article: **Research**

Pp: 161-181

Received: 2022/01/07; Accepted: 2022/01/24

 <https://dx.doi.org/10.30699/PJAS.6.22.161>

Abstract

Herodotus, the famous Greek historian, tells a story according to which after Geomat called himself Berdia son of Cyrus, Darius and his allies rose up and killed Geomat and his companions. After the murder of Guomat, they decided to ride around the city on a horse and whoever's horse drew a Shihe first would reach the kingdom. According to Herodotus, Darius's horse, with the help of Oibar's trick, Darius's horse drew a Shihe earlier than the others and Darius reached the throne. The research method in this research is descriptive and analytical using reliable historical sources. The findings of the research show that the story of Herodotus is legendary and the mention of extraordinary and supernatural content makes it invalid. According to Michel Foucault's cultural theory, the culture of societies is not static, but is always changing, so we must first examine the Achaemenid culture. After analyzing the culture of the Achaemenid period, we realize that the story of Herodotus is a fabrication and other factors, including belonging to the ruling or Achaemenid family, were involved in the accession of Darius to the throne, which Herodotus intentionally or unintentionally did not mention.

Keywords: Darius, Herodotus, Michel Foucault, Achaemenid, Kingdom.

Motaleat-e-Bastanshenasi-e-Parseh (MBP)

Parseh Journal of Archaeological Studies

Journal of Archeology Department of Archeology Research Institute, Cultural Heritage and Tourism Research Institute (RICTH), Tehran, Iran

Publisher: Cultural Heritage and Tourism Research Institute (RICTH).
Copyright©2022, The Authors. This open-access article is published under the terms of the [Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

1. Assistant Professor, Department of History and Archaeology, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Lorestan, Iran.

Email: Golshanirad.k@lu.ac.ir

Citations: Golshanirad, K. A., (2023). "New Approach to Herodotus' Account of Darius's Rise to the Throne". *Parseh J Archaeol Stud*, 6 (22): 161-181. (<https://dx.doi.org/10.30699/PJAS.6.22.161>).

Homepage of this Article: http://journal.richt.ir/mbp/browse.php?a_id=676&sid=1&slc_lang=en

Introduction

The concept of culture, together with the concept of society, is one of the concepts that is used a lot in sociology and history. Culture is the values that members of a certain group have, the norms they follow and the material goods they produce (Giddens, 2008: 36). Culture has a history, and deep understanding and solving cultural issues requires adopting an approach that can take into account the history of culture. Generally, people think that culture is a natural and definite category that has always been and is in the same way, while culture is diverse, fluid and historical. (Kechoyan and Zaeri, 2008, 7). According to French philosopher and historian Michel Foucault, our views on social coordinates (such as madness, gender, etc.) are not the only acceptable views. From his point of view, such coordinates are cultural structures that change throughout time and space (Hughes, 1386: 154). According to Foucault, culture is not a fixed issue that is like a uniform and unchanged chain from the past to the present, but culture is also like other components related to humans have undergone changes and transformations in the course of history, and sometimes they have completely changed. For example, according to the recommendations of Zoroastrianism and their subsistence economy, which depended on livestock and herding, in the ancient Iranian thought, a dog was considered a sacred animal, and if someone injured even a stray dog, they would whip him (Vandidad, 1385, Fargard 13th: 741, 742), while nowadays, due to the cultural changes created in Iranian society, a dog is considered an impure animal and they believe that its presence in the house causes good and blessings to come out. Therefore, when we want to talk about a historical event to do research, we have to put ourselves in that period and get to know the culture of that time and then comment on it.

Research Methodology: The purpose of the research is to investigate and analyze the story of Herodotus about Darius the Great's accession to the throne based on the horse figure.

Discussion

Various reasons are mentioned regarding the fabrication and unreality of Herodotus' story about the rise of Darius to power by Shihe Esb: Being legendary and having unreal things in the story

When we read the story presented by Herodotus, we come across legendary narratives that are part of Herodotus' folk narratives, whose purpose is to entertain the audience (Calligan, 1384: 55). The first thought that comes to mind regarding the validity of this famous story is that it is not at all possible that those wise men who were involved in such a serious crisis and exposed themselves to such a vast extent of danger, resorted to such a childish and laughable plan. Or Cobb Abbott, though he finally accepts this story, believes that such a method of appointing a leader, if it is accepted separately, is invalid even for the soldier boys who provide the holiday arrangements, in However, here, the issue of the empire is raised, which extends thousands of miles in the heart of the vast

continent and probably accommodates 50 nationalities and millions of people and has the devices of a vast government. Making an inscription in honor of Oibar Herodotus, after mentioning the story of Darius's rise to the kingship with trickery, tells us that Darius ordered an inscribed stone to be carved and to honor his great-grandfather Oibar! "After reaching the kingdom, Darius first ordered to carve and erect a stone inscription on which the image of a horse rider was engraved with the following inscription: Darius, the son of Hystaspes, owes the kingdom of Persia to the merit of his horse - here the name of the animal is mentioned It has been done, and cleverness is more important than itself" (Herodotus, 1384, Vol. 3: 185). When we examine the Iranian society of the Achaemenid period, we realize that Darius, assuming that he secretly ascended the throne with the help of Mehtar himself, will never make this issue public and obvious. In the Iranian society of that time, truth and honesty were one value, and lies were the same. Trickery was considered one of the major sins. Revolt of the land of Persia after the arrival of Darius the king

As mentioned before, Herodotus described Darius' horse as a kind of divine tidings and his acceptance from heaven. If this article was true, there would be no reason for the tribes under Darius to rebel, especially the Persians, who were Darius' own people (Omsted, 1958:15) after Darius became king. Absence of a history of reaching the kingdom based on horse shihe the story told by Herodotus is unprecedented in the history of the world. It means that before Darius the Great, no king was elected in this way. Roman Girshman and Abdul Hossein Zarinkoob believe that the way of reaching the kingdom of the chiefs, the king of Urartu was in the same way and later the Iranians adopted this method from him because of the neighborhood (Zarinkoob, 1381: 143 and Girshman, 1389: 182). There is no mention of lottery in the inscription of the first chiefs. In the inscription, it says that the chiefs won the kingdom (Urartu) with the help of their horses and chariots. One of Urartu's works of art made of bronze shows the first chiefs on a chariot with war chariots, and apparently it is mentioned that the chiefs became king as a result of their bravery, bravery and merit (Tolman, 1907: pxxv).

Conclusion

Herodotus, while mentioning the events of the Cambogia period, says that Darius, together with six Persian leaders, managed to defeat Goumat the Magh and his allies, and after killing Goumat, they became passionate about the Achaemenid government. After the end of the negotiation, it is decided that the royal government will continue. Finally, they decide that the leaders of the uprising will go to the desert on horseback, and whichever horse squeals first will reach the throne. Dariush, with the help of his nobleman, Oibar, played a trick and his horse died earlier than the others' horses, and thus he reached the kingdom. Today, most researchers accept this story of Herodotus and consider it a divine sign about the kingdom of Darius. When we evaluate the story of Herodotus, we realize that it is a legendary story and contains a lot of unreal content,

especially since Herodotus says that after Darius became king, he ordered an inscription to be made in honor of Oibar. to be Dariush, who tried a lot to legitimize himself in various ways, such as marrying the daughters of Cyrus the Great, mentioning that his ancestors were emperors, etc., it is impossible to introduce himself and his kingdom as indebted to Mehtaresh Oibar. According to Michel Foucault's cultural theory, the culture of every society is always changing. Therefore, when we want to comment on the historical event, we must examine the culture of that time. According to the beliefs of the Achaemenid period and the entire ancient era, the monarchy was always given to people from the ruling family, and if no one of the main princes survived, the monarchy was given to secondary princes (relatives and second degree). Due to the fact that Dariush belonged to the Achaemenid dynasty and had also participated in the uprising against Goumat Mugh, he was chosen by the nobles of Pars as the successor of Kamboja.

رویکرد جدید بر روایت هرودوت در به شاهی رسیدن داریوش (با تکیه بر رویکرد فرهنگی فوکویی)

کریم گلشنی‌راد^۱

نوع مقاله: پژوهشی

صن: ۱۶۱-۱۸۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۱۷؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۱۴

شناسه دیجیتال (DOI): <https://dx.doi.org/10.30699/PJAS.6.22.161>

چکیده

«هرودوت» مورخ معروف یونانی داستانی نقل می‌کند که طبق آن بعد از این‌که «گئومات» خود را «بردیا» پسر «کوروش» نامید، «داریوش» و هم‌دستانش قیام کرده و گئومات و یارانش را می‌کشند. بعد از قتل گئومات، تصمیم می‌گیرند سوار بر اسب به اطراف شهر رفته و هرکس اسبش زودتر شیهه کشید را به پادشاهی برسانند. طبق نظر هرودوت، اسب داریوش با کمک حیلۀ «اویبار»، مهتر داریوش زودتر از سایرین شیهه کشیده و داریوش به سلطنت می‌رسد. با این‌وصف، پرسش پیوهش این است که، آیا روایت هرودوت مبنی بر به پادشاهی رسیدن داریوش براساس شیهه‌ اسب درست است؟ فرضیه پژوهش بر این مبناست که داستان هرودوت حالت افسانه‌آمیز و غیرواقعی است. روش پژوهش در این جستار توصیفی-تحلیلی و با استفاده از اسناد معتبر تاریخی است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که داستان هرودوت حالت افسانه‌آمیز دارد و ذکر مطالب خارق‌العاده و ماوراءالطبیعه آن را بی‌اعتبار می‌نماید. براساس نظریه فرهنگی «میشل فوکو»، فرهنگ جوامع حالت ایستا ندارد، بلکه همواره در حال تغییر است؛ بنابراین ابتدا باید فرهنگ هخامنشی را مورد بررسی قرار داد. بعد از تحلیل فرهنگ دوره هخامنشی متوجه خواهیم شد که داستان هرودوت ساختگی است و عوامل دیگری، از جمله تعلق داشتن به خاندان حکومت‌گر یا هخامنشی در به تخت نشستن داریوش دخیل بوده، که هرودوت عمداً یا سهواً آن‌ها را ذکر ننموده است.

کلیدواژگان: هخامنشیان، داریوش، هرودوت، میشل فوکو.

۱. استادیار گروه تاریخ و باستان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه لرستان، لرستان، ایران.

Email: Golshanirad.k@lu.ac.ir

ارجاع به مقاله: گلشنی‌راد، کریم، (۱۴۰۱). «رویکرد جدید بر روایت هرودوت در به شاهی رسیدن داریوش (با تکیه بر رویکرد فرهنگی فوکویی)». مطالعات باستان‌شناسی پارسه، ۶ (۲۲): ۱۶۱-۱۸۱. <https://dx.doi.org/10.30699/PJAS.6.22.161>

صفحه اصلی مقاله در سامانه نشریه: <http://journal.richt.ir/mbp/article-1-676-fa.html>

فصلنامه علمی مطالعات باستان‌شناسی پارسه
نشریه پژوهشکده باستان‌شناسی، پژوهشگاه
میراث‌فرهنگی و گردشگری، تهران، ایران

ناشر: پژوهشگاه میراث‌فرهنگی و گردشگری
© حق نشر متعلق به نویسنده(گان) است
و نویسنده تحت مجوز Creative Commons Attribution License به مجله اجازه می‌دهد مقاله چاپ شده را در سامانه به اشتراک بگذارد، منوط بر این‌که حقوق مؤلف اثر حفظ و به انتشار اولیه مقاله در این مجله اشاره شود.

مقدمه

مفهوم «فرهنگ» همراه با مفهوم جامعه، یکی از مفاهیمی است که در جامعه‌شناسی و تاریخ زیاد به کار برده می‌شود. «فرهنگ» عبارت است از ارزش‌هایی که اعضاء یک گروه معین دارند، هنجارهایی که از آن پیروی می‌کنند و کالاهای مادی که تولید می‌کنند (گیدنز، ۱۳۷۸: ۳۶). فرهنگ تاریخ‌مند است و شناخت عمیق و حل مسائل فرهنگی، مستلزم اتخاذ رویکردی است که بتواند تاریخ‌مندی فرهنگ را لحاظ کند. عموماً افراد تصور می‌کنند که فرهنگ مقوله‌ای طبیعی و مسلم است که همواره به همین شکل بوده و هست؛ درحالی‌که فرهنگ متنوع، سیال و تاریخ‌مند است (کچوبیان و زائری، ۱۳۸۸: ۷). از نظر «میشل فوکو» فیلسوف و تاریخ‌نویس فرانسوی، دیدگاه‌های ما دربارهٔ مختصات اجتماعی (مانند: جنون، جنسیت و...) یگانه دیدگاه‌های پذیرفتنی به‌شمار نمی‌روند؛ از دیدگاه وی، چنین مختصاتی ساختارهای فرهنگی محسوب می‌شوند که در سراسر زمان و مکان تغییر می‌کنند (هیوز، ۱۳۸۶: ۱۵۴)؛ بنابراین از نظر فوکو، فرهنگ مسأله ثابتی نیست که از گذشته تا به امروز مانند زنجیره‌ای یک‌نواخت و بدون تغییر باشد، بلکه فرهنگ نیز مانند سایر مؤلفه‌های مربوط به انسان، در بستر تاریخ دچار تغییر و تحول شده و گاهی کاملاً تغییر یافته است؛ به عنوان مثال، در اندیشهٔ ایرانیان عصر باستان با توجه به توصیه‌های آئین زرتشتی و اقتصاد معیشتی خود که وابسته به دام و گله‌داری بودند، سگ حیوانی مقدس محسوب می‌شد و اگر کسی حتی سگ ولگردی را زخمی می‌نمود، وی را تازیانه می‌زدند (وندیاد، ۱۳۸۵: فرگرد سیزدهم: ۷۴۱، ۷۴۲)؛ درحالی‌که امروزه به دلیل تغییرات فرهنگی ایجادشده در جامعهٔ ایرانی، سگ حیوانی نجس محسوب می‌شود و معتقدند وجود آن در منزل باعث خروج خیر و برکت می‌شود؛ بنابراین، وقتی در مورد رویداد تاریخی می‌خواهیم پژوهش نماییم، باید خود را وارد آن دوره نموده و فرهنگ آن زمان را بشناسیم و سپس در مورد آن نظر بدهیم.

پرسش پیوهش این است که، آیا روایت هرودوت مبنی بر به پادشاهی رسیدن داریوش براساس شیئهٔ اسب درست است؟ فرضیهٔ پژوهش بر این مبناست که داستان هرودوت حالت افسانه‌آمیز و غیرواقعی است.

روش پژوهش: روش پژوهش در این جستار توصیفی-تحلیلی و با استفاده از اسناد معتبر تاریخی است.

پیشینهٔ پژوهش

پژوهش حاضر، بیشتر متکی بر نوشته‌های «هرودوت» بوده است. هرودوت متولد ۴۸۴ پ.م. در هالیکارناس در کاریا، از اتباع شاهنشاهی ایران بود و اطلاعات خود را دربارهٔ آداب و رسوم و مذهب ایرانیان بیشتر از منابع شفاهی کسب کرد (ضرغامی، ۱۳۹۹)؛ او در تاریخ خود در مواقع بسیار به افسانه‌گویی پرداخته و موارد غیرواقعی زیادی بیان می‌نماید. علاوه بر این، چون یونانی بوده و از مجلس یونان در ازای نوشته‌های خود پول دریافت می‌کرده، مسلماً کتاب خود را باب طبع آن‌ها نوشته است؛ بنابراین «داریوش اول» را که برای اولین بار به یونان اروپا حمله کرده و دشمن آن‌ها بوده، حيله‌گر و فریب‌کار نشان می‌دهد. «کتزیاس» دیگر مورخ یونانی است (کتزیاس، ۱۳۸۰) که در مورد نحوهٔ به سلطنت رسیدن داریوش مطالب خود را عیناً از هرودوت اقتباس نموده است. «دیودور سیسیلی» مورخ یونانی اهل سیسیل بود (جعفری دهقی، ۱۳۸۲) که در حدود سال ۹۰ پ.م. در اژی‌ریون سیسیل متولد شد و در سال ۲۰ پ.م. وفات یافت؛ مطالب وی در مورد نحوهٔ به شاهی رسیدن «داریوش سوم» که جزو شاخهٔ فرعی خاندان هخامنشی بود، مهم است. از مورخین دوران اسلامی «ابوحنیفه دنیوری» در اخبار الطوال روایات مهم در باب تاریخ ایران باستان نقل کرده است؛

وی از نوادر رجال عصر خویش است و در اخبار او را از معتمدین شمرده‌اند (زرین‌کوب، ۱۳۷۳). دینوری اعتقاد مردم ایران باستان را در مورد نحوهٔ جانشینی شاه از زبان «پیرزن روستایی» بیان می‌نماید (دینوری، ۱۳۸۴). از منابع عصر باستان، کتیبه‌های به‌جامانده از داریوش هخامنشی (نارمن‌شارپ، ۱۳۸۸) با توجه به این‌که توسط خود ایرانیان نوشته شده، اهمیت فراوانی دارد. اکثر محققین و پژوهشگران، از جمله «پی‌یر بریان» (۱۳۸۱)، «عبدالحسین زرین‌کوب» (۱۳۸۱) و «کلمان هوار» (۱۳۹۱) داستان هرودوت را پذیرفته‌اند.

داریوش در زمان کوروش بزرگ و کمبوجیه

داریوش، بزرگ‌ترین پسر «ویشتاسب» (Cristian, 2017: 3) و رودگونه در سال ۵۵۰ پ.م. به دنیا آمد (Hodson, 2021: I). نام داریوش از «Darayavaus» در زبان فارسی باستان ایلامی «Dariyamush» می‌آید. برخی کلمهٔ داریوش را به معنی (کسی که حافظ نیکی است) می‌دانند (برسیوس، ۱۳۹۲: ۹۷)؛ ولی این کلمه در آوانویسی فارسی باستان می‌شود «Darayatwahush»، یعنی دارندهٔ هوش و ذکاوت.

داریوش در کتیبهٔ بیستون خود را پسر ویشتاسب و نوهٔ «آرشام» معرفی می‌نماید (نارمن‌شارپ، ۱۳۸۸، بند ۱: ۳۲). هنگامی‌که داریوش در سال ۵۵۲ پ.م. به پادشاهی رسید (موری، ۱۳۸۰: ۴۶)، پدرش ویشتاسب و پدربزرگش آرشام هر دو زنده بودند (Omsted, 1958: 50؛ شعبانی، ۱۳۸۲: ۱۴). داریوش در این زمینه در کتیبهٔ شوش می‌نویسد: «به خواست اهورامزدا پدر من ویشتاسب و جد من آرشام هر دو زنده بودند، چون اهورامزدا مرا در این زمین شاه کرد» (نارمن‌شارپ، ۱۳۸۸، بند ۴: ۹۷). ویشتاسب در زمان کوروش بزرگ ساتراپ باختر (Hadson, 2021: 2) و در زمان «کمبوجیه» حاکم پارس بود (هرودوت، ۱۳۸۴، ج ۳: ۱۷۲). بعد از این‌که داریوش به پادشاهی رسید، ویشتاسب حاکم پارت و گرگان می‌شود و در ناآرامی‌های به‌وجودآمده بعد از سلطنت داریوش، به پسرش کمک می‌نماید (نارمن‌شارپ، ۱۳۸۸، بند ۱۶: ۵۳). «کتزیاس» می‌نویسد که وی به‌هنگام بازدید قبری که پسرش داریوش درون آرامگاه خود در سنگ کنده بود، از طناب افتاد و مرد (کتزیاس، ۱۳۸۰: ۴۵؛ راولینسن، ۱۳۵۴: ۸).

در زمان سلطنت کوروش بزرگ (۵۳۰ - ۵۵۹ پ.م.)، داریوش در دربار هخامنشی به‌سر می‌برده است (خدادادیان، ۱۳۸۶: ۳۱۸). وی در کودکی به دربار کوروش رفته و در آنجا با عموزادگان و دیگر خویشاوندان خود که همه از خاندان شاهی بودند و هم‌چنین با نجیب‌زادگان ایرانی آشنا شده بود و به‌همراه آنان کمان‌داری، سواری و شمشیرزنی آموخته بود. این ورزش‌ها برای پرورش تن و روان جوانان جنگی لازم بود. در جوار تعلیمات سربازی، تعلیمات مذهبی و فرهنگ آزادده‌سواران ایرانی را به آن‌ها می‌آموختند. آن‌چه وی در این سال‌ها آموخت عبارت بود از: قدرت و دلیری، وفا و صمیمیت، دشمنی با دروغ و نیرنگ، رفاقت و محبت با رهبران آیندهٔ ملت و تجلیل پیوندهای خونی و نژادی آریایی. همین‌که دورهٔ کودکی سپری شد، داریوش با دوستانش هنگام بارعام، در پیش تخت کوروش می‌نشست، دادرسی‌های او را می‌دید و فرمان‌هایش را می‌شنید؛ می‌دید که چگونه پادشاه و کیفرها تعیین می‌شوند و چگونه دستگاه عظیم حکومت می‌چرخد. باری هر روز کوروش بزرگ را هنگام کار می‌دید و اصول کردار و سیاست او را می‌آموخت و از اخلاق و منش آن فرمان‌روای بزرگ پند می‌گرفت (شاپورشه‌بازی، ۱۳۵۴: ۱۵). بعد از مرگ کوروش، هنگامی‌که کمبوجیه (۵۲۲ - ۵۳۰ پ.م.) به مصر لشکر کشید، داریوش مقام نیزه‌دار را داشت (Hodson, 2021: 5; Cristian, 2017: 2) و بعدها جزو گارد نگهبانان سلطنتی شد (Rankia, 2018: I). هنگامی‌که داریوش در مصر بود از تاریخ کهن، قوانین، اخلاق، عادات و دانش‌های مصری چیزهای زیادی آموخت (شاپورشه‌بازی، ۱۳۵۴: ۱۶).

هرودوت در تاریخ خود داستانی مربوط به زمان اقامت داریوش در زمان کمبوجیه در مصر نقل می‌کند: «سیلوسون»^۱ پسر «آکس»^۲ برادر «پلیکرات» بود که در آن موقع مهاجری از ساموس بود؛ وی هنگام اقامت خود در مصر از حُسن اتفاق، روزی جامه‌ای ارغوانی پوشیده و با همان لباس در بازار منفیست رفت و در آن موقع که داریوش در گارد نگهبان کمبوجیه بود و آدم مهمی به‌شمار نمی‌رفت، او را دید و به لباس او علاقه شدید پیدا کرد، جلو رفت و پیشنهاد خرید آن را داد. سیلوسون آن لباس را به داریوش هدیه نمود. بعدها که داریوش به پادشاهی رسید، سیلوسون رهسپار شوش شد و در پیشگاه قصر شاهی نشست و خبر داد که وی کسی است که در حق شاه خوبی کرده است؛ بنابراین داریوش او را به حضور طلبید و سیلوسون در ازای این خدمت، از داریوش خواست سرزمین ساموس^۳ را که در دست قاتلان برادرش پیکرات بود، آزاد ساخته و آن را به او دهد. داریوش به فرماندهی هوتانه که یکی از هفت تن علیه «گئومات» بود، لشکری فرستاد با فرمان این که هرچه سیلوسون خواسته بود، انجام دهد (هرودوت، ۱۳۹۲: ۲۵۶ تا ۲۵۸). داریوش قبل از رسیدن به پادشاهی با دختر «گئوبرو»^۴ (به یونانی «گبرياس»^۵ به معنی گله‌دار) که از سرداران بزرگ پارسی بود، ازدواج کرد که نتیجه آن تولد سه پسر بود (شاپورشه‌بازی، ۱۳۵۴: ۷).

جنبش گئومات مغ

هنگامی که کمبوجیه در مصر بود، شخصی به نام «گئومات» بر تخت سلطنت نشست و خود را بردی پسر کوروش و برادر کمبوجیه نامید (نارمن شارپ، ۱۳۸۸، بند ۱۱: ۳۶). داریوش به ما می‌گوید که قبلاً کمبوجیه برادرش «بردیا» را کشته بود (براسیوس، ۱۳۹۰: ۲۹). با مرگ کمبوجیه، گئومات توانست حدود هفت ماه (از اسفند تا مهر سال ۵۲۲ پ.م.) پادشاهی کند (ناردو، ۱۳۹۱: ۵۳؛ جوان، ۱۳۸۶: ۱۶۴). در الواح بابلی که درباره دادوستد در غرب ایران نوشته شده و تاریخ آن آوریل ۵۲۲ پ.م. است به این عبارت برمی‌خوریم: «سال جلوس بردیا، شاه بابل، شاه سرزمین‌ها» (آلن، ۱۳۸۸: ۶۹). کتیبه بیستون و تاریخ هرودوت دو منبع مهمی هستند که شورش گئومات را توضیح می‌دهند؛ طبق این دو منبع، داریوش با کمک شش هم‌دست خود موفق می‌شوند گئومات و یاران او را شکست دهند. داریوش در کتیبه بیستون، خودش را قاتل گئومات نوشته و نام هم‌دستانش را نیز ذکر می‌کند: «این‌ها هستند مردانی که چون من گئومات مغ را که خود را بردی می‌خواند کشتم، در آن موقع در آنجا بودند. در آن موقع این مردان همکاری کردند، هم‌دستان من بودند. ویدفرنا، اوتان، گئوبروو، ویدرن، بگ بوخش، اردومنیس» (نارمن شارپ، ۱۳۸۸، بند ۱۸: ۷۲؛ شاپورشه‌بازی، ۱۳۵۰: ۱۳).

هرودوت نیز نام هم‌دستان داریوش را ذکر می‌کند و مطلب جالب این‌که کلیه اسامی به‌جز یک نفر با اسامی ذکر شده در کتیبه بیستون تطبیق دارد (دیاکونف، ۱۳۸۳: ۹۴).

هرودوت می‌نویسد: بعد از این‌که داریوش و هم‌دستانش گئومات مغ را کشتند، سایر پارسیان نیز به آن‌ها پیوسته و هرجا مغی می‌یافتند، خون او را می‌ریختند؛ به طوری که اگر شب فرامی‌رسید و کار آن‌ها قطع نمی‌شد، یک مغ زنده نمی‌ماند. وی می‌گوید که همه ساله پارسیان جشن ملی برپا می‌کنند که به «قتل عام مغان» معروف است و در موقع این مراسم، هیچ مغی حق ندارد خود را به مردم نشان دهد و همه در آن روز در خانه می‌مانند (هرودوت، ۱۳۸۴، ج ۳: ۱۷۶). یونانیان به این روز «ماگوفونی»^۶ می‌گفتند (پیرنیا، ۱۳۴۴، ج ۱: ۷۸).

تشکیل شورای هفت‌نفره جهت تعیین نوع حکومت

تا چند روز پس از قتل مغ، مردم در شوک و سردرگمی به‌سر می‌بردند. با مرگ هر دو پسر کوروش، از خاندان شاهی فردی که شایسته سریر شاهی باشد، باقی‌نمانده بود. کمبوجیه فرزندی نداشت و از بردیا برادرش نیز تنها یک دختر به نام «پارمیس»^۷ برجای مانده بود. دو دختر کوروش (آتوسا و

آرتیستونه) نیز هیچ ادعایی درباره تاج و تخت نداشتند. تصور می‌رود با افشای راز مرگ بردیا و قتل بردیای دروغین، بخش اعظم جامعه و همین‌طور دربار در شوک فرورفته بود (نوروزی، ۱۳۹۲: ۵۰). وقتی اغتشاش آرام شد و پنج روز از این حادثه گذشت، هفت نفری که بر ضد گنومات مغ قیام کرده بودند، جهت تعیین نوع حکومت به مشورت نشستند (هروودوت، ۱۳۸۴، ج ۳: ۱۷۷؛ رجبی، ۱۳۸۲: ۲۱). هروودوت گفت‌وگوی اعضای جلسه را به‌طور مفصل بیان نموده است. ابتدا اوتان شروع به صحبت می‌نماید و بدی‌های حکومت استبدادی را ذکر می‌نماید و معتقد است باید حکومت را به مردم سپرد: «حکومت ملت را با شیواترین عناوین حکومت مساوات می‌نامند، به علاوه در این حکومت، سلطان مرتکب افراط‌کاری نمی‌شود. مقامات به قید قرعه تعیین می‌شوند و صاحب‌منصبان مسئول کار خود هستند و تمام تصمیمات به رأی ملت واگذار می‌شود؛ بنابراین من پیشنهاد می‌کنم که سلطنت را ترک گوییم و حکومت ملی برقرار سازیم، زیرا تمام فضائل را در ملت می‌توان یافت» (هروودوت، ۱۳۸۴، ج ۳: ۱۷۷). «مگابیز» در مخالفت با حکومت عامه سخن گفته و آن‌ها را به قبول حکومت اشرافی دعوت کرد؛ وی اعلام می‌کند که «باید دسته‌ای از مردان برگزیده را انتخاب کنیم و حکومت را به دست آنان بسپاریم. به نظر می‌رسد که بهترین تصمیمات از بهترین اشخاص سرچشمه می‌گیرد» (همان). در پایان داریوش همگان را دعوت به قبول حکومت یک نفری می‌نماید و اعلام می‌کند: «من عقیده دارم اکنون که به کمک یک نفر آزاد شده‌ایم، به نوع حکومت یک نفری وفادار بمانیم. پادشاه با عدالتی که فرض وجود اوست، در جهت خیر و صلاح ملت حکومت خواهد کرد و اسرار امور را در برابر بداندیشان بهتر محفوظ خواهد داشت» (همان).

داستان هروودوت در مورد به تخت نشستن داریوش بر اساس شیهه اسب

هروودوت می‌گوید در پایان جلسه، تصمیم گرفتند که یک نفر از میان آن‌ها به پادشاهی برسد. آن‌ها درباره انتخاب پادشاه چنین تصمیم گرفتند: «اسب هر کسی که در طلوع آفتاب در حومه شهر در حالی که صاحب خود را بر پشت دارد قبل از دیگر اسبان شیهه کشد، سلطنت با او خواهد بود. مهتر داریوش مرد زرنگی بود به نام «اوبیار»^۸. پس از آن که مذاکرات پایان یافت، داریوش به این مرد گفت: اوبیار، درباره طرز انتخاب پادشاه تصمیم گرفته‌ایم که اسب آن‌کس که در طلوع آفتاب و در حالی که صاحب خود را بر پشت دارد، مقدم بر دیگر اسبان شیهه کشد، پادشاه خواهد بود. اگر تو تدبیر جالبی داری بکوش تا این افتخار را نصیب من کنی و دیگران را کنار زنی. اوبیار پاسخ داد: سرور من، اگر تعلق سلطنت تو به این امر بستگی دارد خیالت آسوده باشد و اطمینان داشته باش که هیچ‌کس غیر از تو پادشاه نخواهد شد؛ زیرا من برای این کار تدبیری شگفت دارم. داریوش گفت: اگر تو واقعاً راهی این قدر مطمئن داری، موقع آن است که بی تأمل دست به کار شوی؛ زیرا این مسابقه فردا روی خواهد داد. پس اوبیار با اطلاع از این ماجرا چنین کرد: وقتی شب فرارسید مادیانی را که اسب داریوش بیش از دیگر مادیان‌ها طالب بود به حومه شهر برد و در آنجا بست، آنگاه اسب داریوش را به آن سو برد و مدتی در نزدیکی مادیان گردش داد تا بوی آن را استشمام کند و سپس آن دورا به حال خود گذار تا به هم نزدیک شوند. همین‌که آفتاب سر زد، آن شش تن از روی قرار قبلی سوار بر اسب شدند و به سوی حومه شهر رفتند. وقتی به محلی رسیدند که شب قبل آن مادیان در آنجا بسته شده بود، اسب شیهه کشید و دویدن آغاز کرد. در همین موقع برقی در آسمان صاف درخشید و رعد غریدن آغاز کرد. این علائم که به نظر می‌آمد برای تأیید انتخاب داریوش فرستاده شده بود، سمت او را در حقیقت تأیید کرد. پس دیگران از اسب‌های خود پایین جستند و در برابر او تعظیم کردند (همان: ۱۸۱).

کتزیاس که بعدها به مدت ۱۷ سال در دربار هخامنشی بود (۳۹۸-۴۱۵ پ.م.) (جعفری دهقی، ۱۳۸۲: ۴۰) نیز همین مطالب را از هروودوت اقتباس نموده و تکرار می‌نماید (کتزیاس، ۱۳۸۰: ۵۴). امروزه

اکثر محققان و پژوهشگران داستان هرودوت را در مورد نحوه رسیدن داریوش به قدرت پذیرفته‌اند. بیشتر نویسندگان شیبه کشیدن اسب را نزد ایرانیان عصر باستان نوعی بشارت آسمانی (ویدن‌گرن، ۱۳۷۸: ۱۴۸)، تجلی اراده الهی (کوک، ۱۳۸۵، ج ۲: ۳۲؛ ۹۸: ۱۹۰۴: Abbott) و اخذ تصمیم نهایی به حکم اهورایی می‌دانند (ویسهوفر، ۱۳۸۷: ۱۴۱). «کلمان هوار» این روش را نمونه‌ای از تفأل با اسب یا غیب‌گویی از روی شیبه اسب می‌نامد (هوار، ۱۳۹۱: ۵۵) و «داندامایف» آن را نوعی قرعه‌کشی می‌داند (داندامایف، ۱۳۷۳: ۲۴۲). پی‌یر بریان معتقد است که بن‌مایه شاه‌گزینی از طریق شیبه اسب بعدها به داستان افزوده شده است؛ زیرا با تمایل داریوش مبنی بر انتشار روابط ممتازش با اهورامزدا نسبتاً هم‌خوانی داشته است (بریان، ۱۳۸۱: ۱۶۷؛ بیانی، ۱۳۸۶: ۱۱۳). برخی از محققین نیز معتقدند این شیوه، شبیه به پادشاهی رسیدن «روسا»^۹ پادشاه اورارتو است و ایرانیان این روش را از وی اقتباس کرده‌اند (زرین‌کوب، ۱۳۸۱: ۱۴۳؛ گیرشمن، ۱۳۸۹: ۱۸۲). از معدود پژوهشگرانی که داستان هرودوت را افسانه و غیرواقعی دانسته‌اند «پیرنیا» است (پیرنیا، ۱۳۷۸: ۸۴). در ادامه، دلایل مختلف در مورد ساختگی و غیرواقعی بودن داستان هرودوت در مورد به قدرت رسیدن داریوش توسط شیبه اسب ذکر می‌شود.

افسانه‌آمیز بودن و وجود امور غیرواقعی در داستان

وقتی داستان مطرح شده توسط هرودوت را می‌خوانیم، با روایاتی افسانه‌آمیز مواجه می‌شویم که جزء روایات عامیانه هرودوت بوده که هدف آن نیز سرگرم کردن مخاطب خود است (کالیگان، ۱۳۸۴: ۵۵). نخستین فکری که در خصوص اعتبار این داستان مشهور به ذهن می‌رسد این است که اصلاً امکان ندارد آن مردان عاقلی که در یک چنین بحران خطیری درگیر شدند و آن حد وسیع خود را در معرض خطر قرار دادند، به چنین طرح کودکانه و خنده‌آوری متوسل شوند. «یاکوب ابوت» با آن‌که سرانجام این داستان را پذیرفته، معتقد است چنین شیوه‌ای در تعیین یک رهبر، در صورتی که جداً پذیرفته شده باشد، حتی برای پسرپچه‌های سربازی که ترتیبات روز تعطیلی را فراهم می‌آورند، بی‌اعتبار است؛ در صورتی که در اینجا، موضوع شاهنشاهی مطرح می‌گردد که هزاران مایل در قلب قاره وسیع امتداد یافته و احتمالاً ۵۰ ملیت و میلیون‌ها مردم را در خود جای داده و دارای دستگاه‌های یک حکومت وسیع است؛ بنابراین بعید به نظر می‌رسد که مردانی چنین باهوش، دارای معلومات و وسعت نظر، بتوانند برای تصمیم‌گیری درباره این موضوع خطیر، به چنین شیوه خنده‌دار و بی‌اهمیتی روی بیاورند (Abbot, 1904: 83). هرودوت در ادامه داستان به ما می‌گوید که پیروزی داریوش (بعد از شیبه کشیدن اسب)، با رعد و برق و روشنایی همراه شد (Hondson, 2021: 5): «در همین موقع برق در آسمان صاف درخشید و رعد غریدن آغاز کرد. این علائم که به نظر می‌آمد برای تأیید انتخاب داریوش فرستاده شده بود، سمت او را در حقیقت تأیید کرد» (هرودوت، ۱۳۸۴: ۱۸۱)، که این گفته باعث می‌شود به درستی گفته هرودوت شک و تردید نماییم؛ زیرا مسائل ماوراءالطبیعه و غیرواقعی را وارد تاریخ نموده است.

ساخت کتیبه‌ای در بزرگداشت اویبار

هرودوت بعد از این‌که داستان به پادشاهی رسیدن داریوش را با حيله و نیرنگ ذکر می‌کند، به ما می‌گوید که داریوش دستور داد سنگ‌نبشته‌ای حجاری کرده و از مهترش اویبار تجلیل نمایند! «داریوش بعد از رسیدن به پادشاهی ابتدا امر کرد سنگ‌نوشته‌ای حجاری و برپا کنند که روی آن تصویر یک اسب‌سوار با کتیبه‌ای به این مضمون حک شده بود: داریوش فرزند هیستاسپ، سلطنت پارس را مدیون لیاقت اسب خود (در اینجا نام حیوان ذکر شده) و زرنگی مهتر خود اویبار است» (هرودوت، ۱۳۸۴، ج ۳: ۱۸۵).

جالب این‌که برخی از پژوهشگران نیز این مطلب را پذیرفته و معتقدند که داریوش پس از جلوس بر تخت خود، وقتی شیوه تحصیل پادشاهی به کمک مهتر خود را به یاد آورد، آن را عملی خدعه‌آمیز تلقی نکرد تا نیازی به پنهان کردن داشته باشد؛ بلکه آن را عملی بسیار خردمندانه می‌دانست و به آن می‌بالید (Abbot, 1904: 98). وقتی جامعه ایرانی دوره هخامنشی را بررسی می‌نماییم متوجه می‌شویم که داریوش به فرض این‌که مخفیانه به کمک مهتر خودش اوبیار به تخت سلطنت نشست باشد، هرگز این مسأله را علنی و آشکار نمی‌کرد. در جامعه ایرانی آن روزگار راستی و درست‌کاری یک ارزش بود و دروغ، حيله و نیرنگ جزو گناهان بزرگ محسوب می‌شد. داریوش در اکثر کتیبه‌هایی که از خود به جا گذاشته، خویشتن را پیرو راستی و دشمن دروغ و دروغ‌گو معرفی می‌نماید (نارمن‌شارپ، ۱۳۸۸: ۸۹). خود هرودوت نیز می‌نویسد که ایرانیان با تمام دقت از ۵ سالگی تا ۲۰ سالگی به فرزندانشان اسب‌سواری، تیراندازی و راست‌گویی را تعلیم می‌دهند (هرودوت، ۱۳۹۲: ۱۰۷). داریوش نه تنها هرگز شخصی مانند اوبیار را عامل به تخت نشستن خود نشان نمی‌دهد، بلکه در آثاری که از خود به جای گذاشته تلاش می‌کند به سلطنتش که با تلاش و کوشش فراوان به دست آمده و مستقر شده بود مشروعیت ببخشد و خود را جانشین بر حق کوروش و کمبوجیه نشان دهد (محمودآبادی، ۱۳۸۸: ۷۹)؛ به طوری که در اکثر نوشته‌ها، خود را فرستاده اهورامزدا معرفی می‌نماید (نارمن‌شارپ، ۱۳۸۸: ۳۳؛ کورت، ۱۳۸۲: ۷۹) و با دختران کوروش بزرگ، آتوسا و آرتیستونه جهت مشروعیت بخشیدن به حکومتش ازدواج می‌نماید (بروسیوس، ۱۴۰۰: ۷۵؛ داندامايف، ۱۳۸۱: ۱۴۹).

شورش سرزمین پارس بعد از به پادشاهی رسیدن داریوش

همان‌طور که قبلاً نیز ذکر شد، هرودوت شیوه اسب‌داریوش را نوعی بشارت الهی و پذیرش وی از طرف آسمان بیان نموده است. اگر این مطلب درست بود، دلیلی وجود نداشت که بعد از پادشاه شدن داریوش، اقوام زیر سلطه به خصوص پارسیان که قوم خود داریوش بودند (Omsted, 1958: 15) شورش نمایند. داریوش در کتیبه بیستون نقل می‌کند که بعد از این‌که به پادشاهی رسید، اکثر اقوام زیر سلطه و شاهنشاهی هخامنشی شورش نمودند (نارمن‌شارپ، ۱۳۸۸: از ص ۴۰ به بعد) و حتی در سرزمین پارس نیز شخصی به نام «وهیزدات»^{۱۰} شورش نمود: «مردی وهیزدات نام شهری تارو» نام در سرزمین ی اوتی یا^{۱۱} نام در پارس آنجا ساکن بود. او برای بار دوم شورش کرد. چنین به مردم گفت من بردی پسر کوروش هستم. پس از آن سپاه پارس در کاخ که پیش از این از انشان آمده بود نسبت به من نافرمان شد، به سوی آن وهیزدات رهسپار شد. او در پارس شاه شد (همان، بند ۵: ۵۶).

عدم وجود پیشینه رسیدن به پادشاهی براساس شیوه اسب

داستانی که هرودوت نقل می‌کند، در تاریخ جهان بی سابقه است؛ یعنی این‌که قبل از داریوش بزرگ، هیچ پادشاهی به این شیوه و روش انتخاب نگردیده است. «رومن گیرشمن» و «عبدالحسین زرین‌کوب» معتقدند که شیوه به پادشاهی رسیدن روسا، پادشاه اورارتو به همین شکل بوده و بعدها ایرانیان به خاطر هم‌جواری این روش را از وی اقتباس نمودند (زرین‌کوب، ۱۳۸۱: ۱۴۳؛ گیرشمن، ۱۳۸۹: ۱۸۲). در کتیبه روسای اول هیچ اشاره‌ای به قرعه‌کشی نیست. در کتیبه می‌گوید که روسا، سلطنت اورارتو را به یاری اسب‌ها و عرابه‌های خود به دست آورد. یکی از آثار هنری اورارتو که از مفرغ تهیه شده، روسای اول را بر روی کالسکه با ارابه‌های جنگی نشان می‌دهد و ظاهراً در این مورد اشاره شده که روسا در نتیجه تهور، شجاعت و لیاقت خویش به پادشاهی رسید (Tolman, 1907: pxxv).

دیدگاه منفی هرودوت نسبت به پادشاهان هخامنشی

هرودوت مورخ یونانی و از اهالی «هالی کارناس»^{۱۳} بود که بعد از نگارش تاریخ خود، در سال ۴۴۶ یا ۴۴۵ پ.م. کتاب خود را در حضور گروهی از بزرگان یونان قرائت کرد و مجلس ملی یونان نیز مبلغی را به عنوان پاداش برای او تصویب کرد (جعفری دهقی، ۱۳۸۲: ۳۴)؛ بنابراین با توجه به این که خود یونانی بوده و از یونانیان نیز در ازای نوشتن تاریخ خود پول دریافت می‌کرده، در اکثر قسمت‌های کتابش از پادشاهان ایران که دشمن یونانیان بودند، تصویری بد ارائه می‌نماید. به همین دلیل هرودوت، کمبوجیه را پادشاهی دیوانه (هرودوت، ۱۳۹۲: ۲۱۰) و «خشایارشا» را فاسد و ضعیف‌النفس معرفی می‌کند. داریوش به عنوان اولین پادشاه هخامنشی که مستقیماً با یونانیان اروپا درگیر شده و علیه آن‌ها لشکرکشی می‌نماید، طبعاً از این اتهامات به دور نبوده است. ابتدا هرودوت افسانه‌ای مربوط به زمان کوروش می‌سازد، مبنی بر این که داریوش هنگامی که هنوز کم‌سن‌وسال بوده تصمیم گرفته بود علیه کوروش، پادشاه هخامنشی شورش نماید (Hodson, 2021: i)؛ وی در این زمینه می‌نویسد: «شب هنگام که کوروش از رود «آرال» گذشت و در خاک ماسازت‌ها به خواب رفت، پسر ارشد هیستاسپ را در خواب دید که دو بال در شانه دارد. یکی از آن‌ها بر آسیا سایه افکنده و دیگری بر اروپا. هیستاسپ پسر آرسامس بود و به خاندان هخامنش تعلق داشت. پسر ارشد او داریوش نام داشت که در آن زمان سن او در حدود ۲۰ سال بود و چون هنوز به سن سربازی نرسیده بود، او را در پارس گذارده بودند. وقتی کوروش از خواب چشم گشود، در اندیشه این رؤیا شد و چون موضوع را مهم تصور کرد، هیستاسپ را به حضور طلبید و با او خلوت کرد و سپس به او چنین گفت: هیستاسپ، پسرت قصد دارد بر من و سلطنت من شورش کند. من از این موضوع به طور دقیق اطلاع دارم و اکنون برای تو شرح می‌دهم که چگونه از آن باخبرم. خدانندان مراقب من هستند و هرچه مرا تهدید کند، از قبل مرا از آن مطلع می‌کنند. پس هرچه زودتر به پارس مراجعت کن و ترتیب کار را طوری بده که وقتی من پس از مطیع کردن این کشور به پارس مراجعت می‌کنم، پسرت را در محضر من حاضر کنی تا از او مطالبی بپرسم. کوروش چنین گفت، زیرا تصور می‌کرد که داریوش مشغول ترتیب دادن توطئه‌ای برضد اوست» (Herodots, 1987: I.ccIx.ccx).

هنگامی که بعدها داریوش به شورش‌هایی می‌پیوندد که علیه گئومات قیام نمودند، هرودوت او را دروغ‌گو و طرف‌دار دروغ معرفی می‌نماید. هرودوت می‌نویسد که داریوش به هم‌دستانش می‌گوید جهت ورود به کاخ گئومات، من خواهم گفت که هم‌اکنون از پارس رسیده‌ام و قصد دارم پیغام پدرم را به عرض شاه برسانم (هرودوت، ۱۳۸۴، ج ۳: ۱۷۲). هرچا که دروغ مصلحت باشد در گفتن آن نباید تردید کرد. ما چه دروغ‌گو باشیم و چه شیفته حقیقت، در هر حال هدفی واحد داریم. بعضی از مردم دروغ می‌گویند تا از دروغ‌های خود نفع ببرند، بعضی دیگر حقیقت را می‌گویند تا مردم بیشتر به آن‌ها اعتماد کنند و خود منتفع شوند و اگر نفعی در میان نبود، برای مرد راست‌گو فرقی نمی‌کند که دروغ بگویند و برای دروغ‌گو هم بی تفاوت بود که راست بگویند (همان). همان‌طور که قبلاً نیز ذکر شد، در جامعه ایرانی آن زمان، راست‌گویی اهمیت بسیار بالایی داشت و داریوش هیچ‌وقت چنین نصیحتی به هم‌دستان خود نمی‌کرد؛ زیرا حتی اگر انسان فریب‌کاری بود، با این وجود خود را ظاهراً طرف‌دار راستی و درست‌کرداری معرفی می‌نمود. بعدها نیز که داریوش به پادشاهی رسیده و اقدامات بسیار مهمی در زمینه اداری، نظامی و اقتصادی می‌کند، هرودوت بعد از معرفی برخی از این اقدامات که در جهان زمان خود بی نظیر هستند، داریوش را از دید پارسیان کاسب یا خرده‌فروش می‌نامد «زیرا داریوش در همه چیز چانه می‌زند» (همان: ۱۸۶)؛ بنابراین هرودوت، داریوش را شخصیتی به خواننده خود معرفی می‌کند که از همان ابتدای نوجوانی به دنبال منافع شخصی خود بوده و برای رسیدن به هدف از هیچ‌گونه حيله و نیرنگ کوتاهی نمی‌کرده است. تصویری که با مطالعه سایر منابع، اشتباه بودن آن محرز و مشخص می‌شود (به طوری که بسیاری

از نویسندگان عصر باستان، داریوش را پادشاهی عادل و طرف‌دار راستی و درستی معرفی می‌نمایند (Siculus, book of I, chapter of 94؛ افلاطون، ۱۳۶۶: ۶۹۶).

تحلیل داستان هرودوت براساس نظریه میشل فوکو

بنابر نظر «میشل فوکو»، هر دوره‌ای چارچوب اندیشگانی ویژه خود را داراست که ساختارهای فرهنگی آن را شکل می‌دهد. این ساختارها در زمان و مکان تغییر می‌کنند، سپس به لحاظ پژوهش تاریخی ارزشمندند (رسولی، ۱۳۹۶: ۷؛ هیوز، ۱۳۸۶: ۱۵۴)؛ هم‌چنین براساس یکی از نظریه‌های جدید نقد ادبی به نام «تاریخ‌گرایی نوین» که آن را «استیون گرینبلت»^{۱۴} در اواخر دهه هفتاد میلادی، طرح کرد، در بررسی هر رویداد تاریخی باید پژوهاک فرهنگی را دریافت (رسولی، ۱۳۹۶: ۷)؛ بنابراین اگر می‌خواهیم نحوه جانمایی کمبوجیه و به قدرت رسیدن داریوش را دریابیم، باید وارد دوره هخامنشی شده و فرهنگ آن زمان را بررسی نماییم. پژوهشگرانی که نظر هرودوت را در مورد شیوه اسب پذیرفته‌اند، از زمان و مکان زندگی داریوش و بستر فرهنگی و اعتقادی جامعه ایران باستان تا حدی غافل بوده‌اند. وقتی تاریخ ایران باستان را مطالعه می‌نماییم، متوجه می‌شویم که همیشه یکی از اعضاء اصلی و یا فرعی خاندان حکومت‌گر می‌بایست به تخت سلطنت بنشیند. اگر از اعضاء اصلی خاندان شاهی فردی زنده و شایسته پیدا می‌نمودند، قدرت را به او می‌سپردند، اما اگر به دلایل مختلف، چنین شخصی در دسترس نبود، حکومت را به خویشاوندان دور خاندان حکومت‌گر می‌دادند. دینوری در کتاب اخبارالطوال در قالب داستانی کوتاه، این اصل بسیار مهم فرهنگی عقیدتی دوره باستان را بیان می‌نماید. طبق این داستان، بعد از این‌که بهرام چوبین از لشکر خسرو پرویز شکست خورد، به همراه چند نفر از لشکریان خود در خانه پیرزنی اقامت کردند و در آنجا غذا خوردند و مقداری از غذا به آن پیرزن دادند. آن‌گاه شراب بیرون آوردند و بهرام به پیرزن گفت: «آیا جامی یا چیزی داری که در آن شراب بیاشامیم؟ پیرزن گفت کدوی کوچکی دارم و آن را پیش ایشان آورد، سر آن کدو را جدا کردند و شروع به نوشیدن در آن کردند. سپس نقل بیرون آوردند و به او گفتند آیا ظرفی داری در آن نقل بگذاریم، و او برای ایشان غربالی آورد که بر آن نقل نهادند. بهرام دستور داد به پیرزن شراب دادند و بدو گفت چه خبر تازه داری؟ گفت خبر پیش ما این است که خسرو با سپاهی از روم آمده و با بهرام جنگ کرده است و بر او پیروز شده و پادشاهی خود را از او پس گرفته است. بهرام گفت عقیده تو درباره بهرام چیست؟ گفت نادان احمقی است که ادعای پادشاهی می‌کند و از خاندان شاهی نیست. بهرام گفت: به همین سبب است که در کدو شراب می‌آشامد و از غربال نقل می‌خورد و این میان ایرانیان ضرب‌المثل شده و به آن مثل می‌زدند» (دینوری، ۱۳۸۴: ۱۲۴-۱۲۳).

خاندان حکومت‌گر در دوره هخامنشی، خاندان هخامنشی بود و کوروش در کتیبه پاسارگاد خود را شاه هخامنشی می‌نامد (نارمن شارپ، ۱۳۸۸: ۲۸). داریوش بزرگ در کتیبه‌هایی که از خود به جای گذاشته، خود را از خاندان هخامنشی معرفی می‌نماید: «من داریوش، شاه بزرگ، شاه شاهان، شاه در پارس، شاه کشورها، پسر ویشتاسپ، نوه ارشام، هخامنشی» (همان: ۳۱). هرودوت نیز داریوش را از خاندان هخامنشی می‌داند (Herodot, I. ccIX. ccX).

با مرگ کمبوجیه دوم، هیچ فرزندی از شاهنشاه برجای نماند و بردیای مقتول نیز تنها یک دختر داشت به نام «پارمیس»^{۱۵} (هینتس، ۱۳۸۷: ۱۳۵)؛ بنابراین با توجه به این‌که از خاندان اصلی هخامنشی فرزند ذکوری باقی نمانده بود، به دنبال شاخه فرعی و خویشاوند نزدیک خاندان جهت ادامه حکومت برآمدند. داریوش مطمئناً طبق قوانین و اعتقادات موجود، بهترین شایستگی را جهت احراز مقام سلطنت داشت: هخامنشی، جوان، سالم، شجاع و نجات‌دهنده سلطنت هخامنشی از دست گنومات مغ. در اواخر دوره هخامنشی نیز چنین وضعیتی پیش می‌آید؛ بعد از این‌که

«باگواس» خواجه دربار، «اردشیر سوم» و سایر فرزندان او را می‌کشد، «کودومانوس»^{۱۶}، شهربان ارمنستان و از نوادگان داریوش دوم را با نام داریوش سوم بر تخت می‌نشانند (داندامایف، ۱۳۷۳: ۳۵۵). دیورورسیسیلی در این زمینه می‌نویسد: «بعد از قتل آرسس، چون سرای پادشاهی از این پس خاموش شد و دیگر کسی نبود که شاهزاده باشد و این چنین پادشاهی را به ارث برد، باگواس، یکی دوستانش به نام داریوش را برگزید و جلوس او را بر تخت پادشاهی آسان کرد. او پسر آرسانس^{۱۷}، پسر اوستانس^{۱۸}، برادر اردشیر، پادشاه پارسیان بود» (سیسیلی، ۱۳۸۴، کتاب هفدهم: ۶۲۵). باگواس می‌توانست خودش به تخت سلطنت بنشیند، چون در این زمان وی تمام فرزندان اردشیر سوم را کشته بود و هیچ شاهزاده‌ای به جای نمانده بود، ولی چون می‌دانست مردم فقط شخصی از خاندان هخامنشی را به شاهی می‌پذیرند، پادشاهی را به داریوش سوم که از بستگان دور هخامنشی بود سپرد. ماجرای باگواس، شبیه شورش گئومات مغ است.

جالب این‌که شبیه همین رویداد در اواخر دوره ساسانی به وقوع پیوست. در فاصله چهار سال بعد از مرگ «خسروپرویز»، تقریباً کشور ایران ۱۰ شاهنشاه دید. عاقبت یکی از اخلاف خسروپرویز را که پسر شاهزاده شهریار بود و «یزدگرد» نام داشت، یافتند. یزدگرد در استخر فارس متواری می‌زیست. بزرگان استخر او را پادشاه خواندند و در آتشکده آنجا که معروف به «آذر اردشیر» بود، تاج بر سر نهاد (طبری، ۱۳۷۹: ۱۰۶۷؛ کریستن‌سن، ۱۳۸۲: ۳۸۵).

بعد از این‌که یزدگرد سوم به شاهی رسید، چون از شاخه فرعی خاندان ساسانی بود، مجبور شد طبق تبارنامه‌ای، اظهار نماید که نسبت او به شاهان ساسانی می‌رسد:

چنین گفت کز دور چرخ روان
منم پاک فرزند نوشیروان
پدر بر پدر پادشاهی مراست
خور و خوشه و برج ماهی مراست

(فردوسی، ۱۳۸۶: ۶۸۹)

همان‌کاری که قبلاً داریوش نیز بعد از این‌که به پادشاهی رسید، مجبور شد جهت ایجاد مشروعیت برای خود انجام دهد: «هشت تن از تخمه من شاه بوده‌اند، من نهمین هستم. ما نه تن پشت‌اندزپشت شاه هستیم» (نارمن‌شارپ، بند ۴، ۱۳۸۸: ۳۳). مورد دیگر که اهمیت خاندان داریوش را نشان می‌دهد، مطلب خود هرودوت است مبنی بر این‌که ویشتاب، پدر داریوش در زمان حکومت کمبوجیه حاکم و فرمان‌روای پارس بوده است (هرودوت، ۱۳۸۴، ج ۳: ۱۸۷). با توجه به این‌که پارس مهم‌ترین ایالت و قلب حکومت هخامنشی محسوب می‌شد، فرمانروایی آن را فقط به افراد بسیار مهم و بستگان نزدیک خود می‌دادند. هرودوت در ادامه می‌گوید: وقتی داریوش در هنگام شورش علیه گئومات، خود را به شش نفر می‌رساند و درمورد گئومات مغ با آن‌ها صحبت می‌کند، اوتان که سردسته شش نفر بود به داریوش می‌گوید: «فرزند هیستاسپ تو از پدری نجیب‌زاده هستی و به نظر من فضیلت تو کمتر از پدرت نیست» (همان: ۱۷۱)؛ بنابراین با توجه به مطالب ذکر شده، بعد از این‌که کمبوجیه به دلایل نامعلوم می‌میرد و شورش گئومات نیز سرکوب می‌شود، بزرگان پارس داریوش را که از خاندان هخامنشی و از خویشاوندان فرعی خاندان سلطنتی بود، به علت این‌که فرزندی از خاندان کوروش بزرگ به جای نمانده بود، به پادشاهی برگزیدند.

تعهد داریوش در زمینه دادن امتیازات ویژه به نشن همراه خود

داریوش بعد از این‌که در سن ۲۸ سالگی (Rattini, 2019: I) توسط شورای بزرگان پارس به سلطنت رسید، تعهد می‌نماید به افرادی که در شکست گئومات همراه او بودند و وی را به پادشاهی رساندند امتیازاتی دهد. طبق نقل هرودوت، اوتانس در ازای کناره‌گیری از سلطنت تقاضا می‌کند که خودش

و بازماندگانش آزاد باشند و از کسی فرمان نبرند (هرودوت، ۱۳۸۸، ج ۳: ۱۸۱): «ابتدا قرار شد همین‌که یکی از آن‌ها به سلطنت رسید، برای اوتان و آیندگان او امتیازات فوق‌العاده قائل شود؛ هم‌چنین قرار شد هر سال یک دست لباس ماد و جمیع پاداش‌هایی را که در نظر پارس‌ها با ارزش‌ترین آن‌ها است دریافت کند. آن‌ها این افتخارات را از آن جهت برای او تصویب کردند که او اولین کسی بود که طرح انقلاب را ریخته بود و آن‌ها را گرد هم جمع کرده بود؛ سپس آن‌ها برای خود متقابلاً امتیازات زیر را شناختند: هریک از هفت نفر که مایل بود می‌توانست آزادانه و بی‌اعلام قبلی به حرم سرای شاه وارد شود، مگر در موردی که پادشاه با یکی از زنان خود هم‌بستر باشد. پادشاه نمی‌توانست از غیر از خانواده یکی از سران انقلاب برای خود زن انتخاب کند» (همان).

هنگامی که در ابتدای حکومت داریوش مناطق مختلف سر به شورش برداشتند، داریوش از این شش نفر نیز جهت سرکوب شورشیان استفاده نمود (کالیگان، ۱۳۸۴: ۶۴). در تمام دوره سلطنت داریوش این افراد جزو نزدیکان وی محسوب شده و صاحب قدرت و منصب شدند. «اینترفرنس» در نقش برجسته کتیبه بیستون به عنوان کمان‌دار داریوش در کنار او قرار دارد. اوتانس با خواهر داریوش ازدواج کرد، دخترش به همسری کمبوجیه و نوه‌اش به همسری خشایارشا درآمدند، پسرش «اسمردومنس»^{۱۹} از سرداران خشایارشا شد و ملکی در کاپادوکیه، در ترکیه شرقی به این خاندان واگذار شد. «گوبریاس» هم در نقش برجسته بیستون و هم در نقش رستم در مقام نیزه‌دار نشان داده شده است. وی با خواهر داریوش ازدواج کرد، دخترش یکی از همسران داریوش شد و پسرش «مردونیوس» از فرماندهان اصلی ارتش خشایارشا بود. «هیدارنس»^{۲۰} ساتراپ ارمنستان شد و بازماندگانش تا زمان «آنتیوخوس سوم» در آنجا باقی ماندند و پسرش فرمانده سپاه جاویدان بود. «مگابازوس» نیز پسرش «زوپوروس»^{۲۱}، ساتراپ بابل و نوه‌اش «مگابوزوس» سردار خشایارشا شد (یامااچی، ۱۳۹۰: ۱۵۱). درباره نام «اردومانیش»^{۲۲} که در کتیبه بیستون داریوش آمده است، چیزی نمی‌دانیم. داندامایف احتمال داده است که او در نبرد با مغ‌ها جان خود را از دست داده باشد (همان: Dandamayev, 1976: 161, 152). نقش و جایگاه دیگر این افراد، شرکت در شورای سلطنتی بود. با توجه به ساختار شورای حکومت هخامنشیان، بزرگان پارسی از طریق شرکت در مجامع حکومتی با حکومت در ارتباط بودند و شاه همواره از آن‌ها با عنوان مشاوران سیاسی استفاده می‌کرد (احتشام، ۱۳۵۰: ۴۴). داریوش نه تنها خود را موظف به حمایت از هم‌دستان خود می‌داند، بلکه به آیندگان نیز سفارش می‌کند به آن‌ها کمک نمایند: «این‌ها هستند مردانی که چون من گئومات مغ را که خود را بردی می‌داند کشتم، در آن موقع در آنجا بودند. در آن موقع این مردان همکاری کردند، هم‌دستان من بودند. تو که از این پس شاه خواهی بود، دودمان این مردان را نیک نگه‌داری کن» (نارمن‌شارپ، ۱۳۸۸: ۷۳-۷۲).

نتیجه‌گیری

هرودوت هنگام ذکر وقایع دوران کمبوجیه می‌گوید که داریوش به همراه شش نفر از سران پارسی موفق شد گئومات مغ و یارانش را شکست دهد و بعد از کشتن گئومات درمورد نحوه حکومت هخامنشی به شور نشستند. بعد از پایان مذاکره قرار بر این می‌شود که حکومت سلطنتی ادامه یابد. سرانجام تصمیم می‌گیرند سران قیام، سوار بر اسب به صحرا رفته و هرکدام که اسبش زودتر شیهه کشید، به سلطنت خواهد رسید. داریوش با کمک مهترش اویبار دست به حيله زده و اسب او زودتر از اسب سایرین شیهه می‌کشد و بدین صورت به پادشاهی می‌رسد. امروزه اکثر پژوهشگران این داستان هرودوت را پذیرفته و آن را نشانه‌ای الهی درمورد پادشاهی داریوش می‌دانند. وقتی داستان هرودوت را مورد ارزیابی قرار می‌دهیم، متوجه می‌شویم که داستان افسانه‌آمیز بوده و مطالب غیرواقعی در آن زیاد است، به خصوص که هرودوت می‌گوید بعد از این‌که داریوش به شاهی

رسید، دستور داد کتیبه‌ای منقوش در تجلیل از اویبار ساخته شود. داریوش که تلاش بسیار زیادی نمود تا به روش‌های مختلف مانند ازدواج با دختران کوروش بزرگ، ذکر شاهنشاه بودن نیاکان خود و... برای خود مشروعیت فراهم نماید، غیرممکن است که خود و سلطنتش را مدیون مهترش اویبار معرفی نماید. طبق نظریه فرهنگی میشل فوکو، فرهنگ هر جامعه همواره در حال تغییر است؛ بنابراین وقتی می‌خواهیم در مورد واقعه تاریخی نظر دهیم، باید فرهنگ آن زمان را مورد بررسی قرار دهیم. براساس اعتقادات دوره هخامنشی و کل عصر باستان، همیشه سلطنت به افرادی از خاندان حکومت‌گر می‌رسید و در صورتی که از شاهزادگان اصلی شخصی زنده نمانده بود، سلطنت را به شاهزادگان فرعی (فامیل دورتر و درجه دوم) می‌دادند. با توجه به این که داریوش به خاندان هخامنشی تعلق داشت و در قیام علیه گئومات مغ نیز شرکت کرده بود؛ بنابراین توسط بزرگان پارس به عنوان جانشین کمبوجیه انتخاب گردید.

پی‌نوشت

1. Siloson
2. Aces
3. Samoos
4. Gaobrova
5. Gobriyas
6. Magofony
7. Parmis
8. Oibar
9. Roosa
10. Vahizdata
11. Tarava
12. Yaotiya
13. Halicarnass
14. Stephen Greenblatt
15. Parmis
16. Kodomanus
17. Oarsanes
18. Ošanes
19. Esmerdoomnes
20. Hidarnes2
21. Zoporooos
22. Ordoomanish

کتابنامه

- احتشام، مرتضی، (۱۳۵۰). ایران در زمان هخامنشیان. تهران: انتشارات جیبی.
- افلاطون، (۱۳۶۶). دوره آثار افلاطون. ترجمه محمدحسن لطفی، کتاب سوم، جلد چهارم، قوانین، تهران: جامی.
- آلن، لیندزی، (۱۳۸۸). تاریخ امپراتوری ایران. ترجمه عیسی عبدی، تهران: امیرکبیر.
- بروسیوس، ماریا، (۱۳۹۰). ایرانیان عصر باستان. ترجمه هاید مشایخ، تهران: هرمس.
- بروسیوس، ماریا، (۱۴۰۰). تاریخ ایران باستان «امپراتوری هخامنشی». ترجمه علی ضرغامی، کرج: سیمرغ.
- بریان، پیر، (۱۳۸۱). امپراتوری هخامنشی. ترجمه ناهید فروغان، تهران: قطره.
- بیانی، شیرین، (۱۳۸۶). تاریخ ایران باستان. جلد دوم، تهران: سمت.
- پیرنیا، حسن، (۱۳۷۸). ایران قدیم «تاریخ مختصر ایران تا انقراض ساسانیان». تهران: اساطیر.
- پیرنیا، حسن، (۱۳۸۴). ایران باستان، ج ۱. تهران: ابن سینا.
- جعفری دهقی، محمود، (۱۳۸۲). بازنشاسی منابع و مأخذ تاریخ ایران باستان. تهران: سمت.
- جوان، موسی، (۱۳۸۶). تاریخ اجتماعی ایران باستان. تهران: نشر علم.

- خدادادیان، اردشیر، (۱۳۸۶). تاریخ ایران باستان. جلد اول، تهران: سخن.
- داندامایف، محمد، (۱۳۷۳). ایران در دوران نخستین پادشاهان هخامنشی. ترجمه روحی ارباب، تهران: علمی و فرهنگی.
- داندامایف، محمد، (۱۳۸۱). تاریخ سیاسی هخامنشیان. ترجمه خشایار بهاری، تهران: کارنگ.
- دیاکونوف، میخائیل میخائیلوویچ، (۱۳۸۳). تاریخ ایران باستان. ترجمه روحی ارباب، تهران: علمی و فرهنگی.
- دینوری، ابوحنیفه احمد بن داوود، (۱۳۸۴). اخبارالطوال. ترجمه محمود مهدوی دامغانی، تهران: نشر نی.
- راولینسن، جورج، (۱۳۵۴). «دودمان هخامنشی». پژوهش‌های هخامنشی، ترجمه علیرضا شاپورشهبازی، تهران: مؤسسه تحقیقات هخامنشی.
- رجبی، پرویز، (۱۳۸۲). هزاره‌های گمشده «هخامنشیان به روایتی دیگر». جلد دوم، تهران: توس.
- رسولی، آرزو، (۱۳۹۶). «نقد فرهنگی در مطالعات تاریخی شورش گئوماته و به قدرت رسیدن داریوش بزرگ». پژوهش تاریخی اسلام و ایران، ۲۰: ۱-۱۲.
- زرین کوب، عبدالحسین، (۱۳۷۳). تاریخ ایران بعد از اسلام. تهران: امیرکبیر.
- زرین کوب، عبدالحسین، (۱۳۸۱). تاریخ مردم ایران قبل از اسلام. تهران: امیرکبیر.
- سیسیلی، دیودور، (۱۳۸۴). کتابخانه تاریخی. کتاب دوم، ترجمه حمید بیکس شورکایی و اسماعیل سنگاری، تهران: جامی.
- شاپورشهبازی، علیرضا، (۱۳۵۰). جهانداری داریوش بزرگ. شیراز: دانشگاه پهلوی.
- شاپورشهبازی، علیرضا، (۱۳۵۴). ماد و هخامنشی. تهران: دانشگاه آزاد ایران.
- شعبانی، رضا، (۱۳۸۲). داریوش بزرگ. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- ضرغامی، علی، (۱۳۹۹). هخامنشیان در تعامل با بین‌النهرین. کرج: سیمرغ آسمان.
- طبری، محمد بن جریر، (۱۳۷۹). تاریخ طبری «تاریخ‌الرسول و الملوک». ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران: اساطیر.
- فردوسی، ابوالقاسم، (۱۳۸۶). شاهنامه. تهران: الهام.
- کالیگان، ویلیام، (۱۳۸۴). باستان‌شناسی و تاریخ هنر در دوران مادی‌ها و پارسی‌ها. ترجمه گودرز اسعدبختیار، تهران: پازینه.
- کتزیاس، (۱۳۸۰). خلاصه تاریخ کتزیاس. ترجمه کامیاب خلیلی، تهران: کارنگ.
- کچویان، حسین؛ و زائری، قاسم، (۱۳۸۸). «ده گام اصلی روش شناختی در تحلیل تبارشناسانه فرهنگ با اتکا به آراء میشل فوکو». نشریه راهبرد فرهنگ، ۷: ۳۰-۷.
- کریستن‌سن، آرتور، (۱۳۸۲). ایران در زمان ساسانیان. ترجمه رشیدیاسمی، تهران: صدای معاصر.
- کورت، آملی، (۱۳۸۲). هخامنشیان. ترجمه مرتضی ثاقب‌فر، تهران: ققنوس.
- کوک، جان مانوئل، (۱۳۸۵). تاریخ ایران دوره هخامنشیان. ترجمه مرتضی ثاقب‌فر، تهران: جامی.
- گلشنی‌راد، کریم، (۱۴۰۰). «بررسی و تحلیل اصلاحات امنیتی داریوش بزرگ». مطالعات ایرانی، ۴: ۳۴۴-۳۰۹.
- گیدنز، آنتونی، (۱۳۷۸). جامعه‌شناسی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- گیرشمن، رومن، (۱۳۸۹). ایران از آغاز تا اسلام. ترجمه محمد معین، تهران: دنیای کتاب.
- محمودآبادی، اصغر، (۱۳۸۸). فرایند اقتدار امپراتوری هخامنشی. اصفهان: نقش مانا.

- موری، پی، آر، اس، (۱۳۸۰). ایران باستان. ترجمه شهرام جلیلیان، تهران: فروهر.
 - ناردو، دان، (۱۳۹۱). امپراتوری ایران. ترجمه مرتضی ثاقب‌فر، تهران: ققنوس.
 - نارمن شارپ، رالف، (۱۳۸۸). فرمان‌های شاهنشاهان هخامنشی. تهران: پازینه.
 - نوروزی، ایمان، (۱۳۹۲). داریوش بزرگ. تهران: کتاب پارسه.
 - وندیداد، (۱۳۸۵). ترجمه و پژوهش: هاشم رضی، تهران: بهجت.
 - ویدن‌گرن، گئو، (۱۳۷۸). فتودالیسم در ایران باستان. ترجمه هوشنگ صادقی، تهران: قطره.
 - ویسهوفر، یوزف، (۱۳۸۷). قیام گئوماته. ترجمه هوشنگ صادقی، تهران: اختران.
 - هرودوت، (۱۳۸۴). تاریخ هرودوت. ترجمه هادی هدایتی، تهران: دانشگاه تهران.
 - هرودوت، (۱۳۹۲). تاریخ هرودوت. ترجمه غلامعلی وحید مازندرانی، تهران: علمی و فرهنگی.
 - هوار، کلمان، (۱۳۹۱). ایران و تمدن ایرانی. ترجمه حسن انوشه، تهران: بین‌الملل.
 - هینتس، والتر، (۱۳۸۷). داریوش و ایرانیان. ترجمه پرویز رجبی، تهران: ماهی.
 - هیوز، مارنی، (۱۳۸۶). پنجاه متفکر کلیدی در زمینه تاریخ. ترجمه محمدرضا بدیعی، تهران: امیرکبیر.
 - یاماوچی، ادوین، (۱۳۹۰). ایران و ادیان باستانی. ترجمه منوچهر پزشکی، تهران: ققنوس.
-
- Abbot, J., (1904). *Darius the Great*. London: New York, Harper Brothers publishers.
 - Abbott, J., (2008). *Darius the Great*. Translated by: Abbas Qoli Ghafari Fard, Tehran: Negah.
 - Allen, L., (2008). *History of the Empire of Iran*. Translated by: Isa Abdi, Tehran, Amir Kabir.
 - Bair Drattini, K., (2019). *Who was Darius*. Universal history archive.
 - Bayani, Sh., (1386). *History of ancient Iran*. second volume, Tehran: Samt.
 - Briyan, P., (2001). *Achaemenid Empire*. Translated by: Nahid Foroughan, Tehran: Ghatreh.
 - Brosios, M., (2013). *Ancient Iranians*. Translated by: Heideh Mashaikh, Tehran: Hermes.
 - Brosius, M., (1392). *The Achaemenid Empire from Cyrus the Great to Artaxerxes I*. Translated by: Heideh Mashaikh, Tehran: Nasser Mahi.
 - Brosius, M., (1400). *History of ancient Iran "Achaemenid Empire"*. Translated by: Ali Zarghami, Karaj: Simorgh
 - Cameron, G., (1955). *Ancient Persia*. London.
 - Cook, J. M., (1998). *The Cambridge history of Iran*. The Median and Achaemenid period.
 - Cook, J. M., (1385). *History of Iran during the Achaemenid period*. Translated by: Morteza Saqib Far, Tehran: Jami.
 - Cristian, R., (2017). *Darius I*. The melie val magazine.
 - Dandamayev, M., (1976). *A Persien unter den ersten Achameniden*. Translated by: H. D. pho L Wiesbaden: Ludwig Reichert.
 - Dandamayev, M., (1373). *Iran in the era of the first Achaemenid kings*. Translated by: Ruhi Arbab, Tehran: Scientific and cultural.

- Dandamayev, M., (2001). *Achaemenid political history*. Translated by: Khashayar Behari, Tehran: Karang.
- Decrees of the Achaemenid emperors, (2008). Translated by :Ralph Norman Sharp, Tehran: Pazineh.
- Dndamayof, M., (2003). *History of ancient Iran*. Spiritual translation of Arbab, Tehran: Scientific and cultural.
- Dinouri, A. H. A. D., (2004). *Akhbar al-Tawal*. Translated by: Mahmood Mahdavi Damghani, Tehran: Publishing House.
- Durham, M., *Critical and cultural studies*. <http://www.oxford>.
- Edd Hodson (2021). *Darius the Great: 9 facts about the king of kings*. Ancient History.
- Ehtsham, M., (1350). *Iran during the Achaemenid period*. Tehran: Jibi Publications
- Ferdowsi, A., (1386). *Shahnameh*. Tehran: Elham.
- Fry, R. N., (1963). *The heritage of Persia*. New York.
- Giddens, A., (1378). *Sociology*. Translated by: Manouchehr Sabouri, Tehran: Ney Publishing.
- Girshman, R., (2009). *Iran from the beginning to Islam*. Translated by: Mohammad Moin, Tehran: Duniya Kitab.
- Gulshani Rad, K., (1400). "Review and Analysis of Security Reforms of Darius the Great". *Journal of Iranian Studies*, 20 (40): 309-344.
- Herodotus, (1384). *History of Herodotus*. Translated by: Hadi Hedayati, Tehran: University of Tehran.
- Herodotus, (1987). *The History of Herodotus*. Gren, D (trans), Chicago and London.
- Herodotus, (1392). *History of Herodotus*. Translated by: Gholamali Vahid Mazandarani, Tehran: Scientific and cultural.
- Hodson, E., (2021). *Darius the Great: 9 facts about the king of kings*. Ancient History;
- Hovar, K., (1391). *Iran and Iranian Civilization*. Translated by: Hassan Anoushe, Tehran: International.
- Jaafari Dehaghi, M., (2002). *Recognizing the sources and origins of ancient Iranian history*. Tehran: Samt.
- Joan, M., (2006). *Social History of Ancient Iran*. Tehran: Nasser Alam.
- Kalikan, W., (2004). *Archeology and art history during the time of the Medes and Persians*. Translated by: Guderz Asad Bakhtiar, Tehran: Pazineh.
- Kechuyan, H. & Zaeri, Q., (2008). "Ten main methodological steps in the genealogical analysis of culture based on the views of Michel Foucault". *Culture strategy*, 7: 7-30.
- Ketziyas, (1380). *A summary of the history of Ketziyas*, Translated by: Zaheed Khalili, Tehran: Karang
- Khodadadian, A., (1386). *History of ancient Iran*. First volume, Tehran: Sokhn

- Kristen Sen, A., (2002). *Iran during the Sasanian era*. Translated by: Rashid Yasmi, Tehran: Contemporary Voice.
- Kurt, A., (2002). *Achaemenidians*. Translated by: Morteza Saqib Far, Tehran: Ghoghnos.
- Mahmoud Abadi, A., (1388). *The process of the authority of the Achaemenid Empire*. Isfahan: the role of Mana.
- Mori, P. R. S., (2013). *Ancient Iran*. Translated by: Shahram Jalilian, Tehran: Forohar.
- Munn Rankin, J. M., (2018). *Darius I king of Persia*. Britannica.
- Nardo, D., (2011). *The Empire of Iran*. Translated by: Morteza Saqib Far, Tehran: Ghoghnos.
- Norouzi, I., (1392). *Dariush Bozorg*. Tehran: Kitab Parseg
- Omstead, A. T., (1958). *History of the Persian Empire*. Chicago.
- Omstead, A. T., (2004). *Achaemenid history*. Translated by: Mohammad Moghadam, Tehran: Scientific and cultural.
- Pirnia, H., (1344). *Ancient Iran*. Vol. 1, Tehran: Ibn Sina
- Pirnia, H., (1378). *Old Iran "Brief history of Iran until the extinction of Sassanids"*. Tehran: Asatir.
- Plato. (1366). *Plato's works*. Translated by: Mohammad Hasan Lotfi, third book, fourth volume, Laws, Tehran: Jami.
- Rajabi, Parviz (2002). The lost millennia "Achaemenians in a different story", second volume, Tehran, Tos
- Rankia, J. M. M., (2018). "Darius I king of Persia". Britannica.
- Rasouli, A. (1396). "Cultural Criticism in the Historical Studies of the Geomate Re-bellion and Darius the Great's Rise to Power". *Historical research of Islam and Iran*, 2: 1-12.
- Rattini, K. B. D., (2019). "who was Darius". Universal history archive.
- Rawlinson, G., (1354). *Achaemenid researches, "Achaemenid dynasty"*. Translated by: Ali Reza Shapoor Shahbazi, Tehran: Achaemenid Research Institute.
- Shabani, R., (2002). *Dariush Bozor*. Tehran: Cultural Research Office
- Shapour Shahbazi, A., (1350). *The world of Dariush Bozor*. Shiraz: Pahlavi University.
- Shapoor Shahbazi, A., (1354). *Mad and Achaemenian*, Tehran: Azad University of Iran.
- Siculus, D., (1967). *Library of History*, Translation by: C. H. Old father, London: Harvard University.
- Sisili, D., (2004). *Historical Library*. Decond book, Translated by: Hamid Bix Shorkai and Ismail Sangari, Tehran: Jami.
- Tabari, M. J., (1379). *Tarikh al-Tabari (Tarikh al-Rasul wa al-Muluk)*. Translated by: Abul Qasim Payandeh, Tehran: Asatir.

- Tolman, H. C., (1907). *The historical and legendary in Herodotus account*.
- Vakili, Sh., (2019). *Dariussh Dadger*. Tehran: Shoor Afarin.
- *Vandidad*, (1385). Translation and Research by: Hashem Razi, Tehran: Behjat
- Weishofer, Y., (2007). *Qiyaam Geomate*. Translated by: Hoshang Sadeghi, Tehran: Akhtaran.
- Wieden Gren, G., (1378). *Feudalism in ancient Iran*. translated by: Hoshang Sadeghi, Tehran: Ghatreh.
- Zarghami, A., (1399). *Achaemenid in interaction with Mesopotamia*. Karaj, Simorgh Asman.
- Zarin Koob, A. H., (1373). *History of Iran after Islam*. Tehran: Amir Kabir.
- Zarin Koob, A. H., (2001). *History of Iranian people before Islam*. Tehran: Amir Kabir.